

Niet elk jaar twisten over die tanks

Een Kamermeerderheid wil de begroting van Defensie voor meerdere jaren vastleggen. Zo moet Nederland een betrouwbare partner blijven.

Door onze redacteur

Emilie van Outeren

DEN HAAG. Een meerderheid in de Tweede Kamer wil de Defensiebegroting niet meer in regeerakkoorden en per jaar vastleggen, maar in meerjarige plannen gieten die zowel steun van coalitie- als oppositie genieten. Dat blijkt uit een rondgang van NRC onder Defensiewoordvoerders in de Tweede Kamer.

Het plan om de ambities en budgetten voor defensie te „depolitiseren” en voor de lange termijn af te spreken, komt van PvdA-Kamerlid Angelen Eijnsink. Zij keek

het concept af in Denemarken en Zweden, waar het parlement grofweg elke vijf jaar een meerjarenplan voor de krijgsmacht maakt.

De belangrijkste motivatie is volgens haar dat internationale, vooral Europese, defensiesamenwerking niet afhankelijk mag zijn van de waan van de dag. „Er is vrijwel geen leger meer dat alleen kan optreden. Dat betekent dat we de nationale begroting in meer of mindere mate koppelen aan die van andere landen.”

Elke politieke partij heeft zo zijn eigen eisen en wensen, maar voor het idee is brede steun. Coalitiepartner VVD vindt een meerjarenplanning „prima”, zegt Kamerlid Fred Teeven. „Defensie, een kerntaak van de overheid, is te veel afhankelijk van de grilligheid van kabinetswisselingen.” Raymond Knops (CDA) is „heel enthousiast over dat Deense model”. Ook

Gert-Jan Segers (ChristenUnie) en Elbert Dijkgraaf (SGP) zijn voor. Bij oppositiepartijen SP en D66 is meer scepsis over de mogelijke uitzonderingspositie van defensie. Andere begrotingen zouden immers ook gebaat kunnen zijn bij meer continuïteit.

Het idee vindt vruchtbare grond in Den Haag, omdat onder politici vrij brede consensus leeft dat de afgelopen jaren te veel en rücksichtslos op de krijgsmacht bezuinigd is. Door Rutte I kromp de begroting van zo'n 8 naar 7 miljard euro, waardoor tanks en schepen werden weggedaan. Morgen praat de Kamer met minister Jeanine Hennis (Defensie, VVD) over de begroting van 2016. Daarin krijgt defensie iets extra's, maar dat is volgens velen nog te weinig.

Rechtse partijen zien in een meerjarenplanning naar Scandinavisch voorbeeld vooral een kans om structureel meer geld voor de krijgsmacht te reserveren: idealiter 2 procent van het bruto nationaal product (bbp) zoals de NAVO voorschrijft. Nederland komt nu nauwelijks voorbij de 1 procent, afhankelijk of de militaire pensioenen mee worden geteld. Zweden en Denemarken besteden respectievelijk 1,3 en 1,2 procent van hun bbp aan de krijgsmacht.

Idee: haal de politiek uit het leger

Morgen debatteert de Kamer over de begroting van Defensie. Er is een plan van de PvdA om het defensiebudget voor langere tijd vast te leggen. Zodat de krijgsmacht niet langer afhankelijk is van politieke grillen. Maar, is dat haalbaar?

Door onze redacteur

Emilie van Outeren

DEN HAAG. Stel je voor dat politieke partijen niet meer in hun verkiezingsprogramma zetten dat ze miljarden op defensie willen bezuinigen. Dat snijden in de krijgsmacht geen onderwerp meer is van coalitieonderhandelingen. Dat militairen los van economische crises of vallende kabinetten precies weten hoeveel geld er de komende jaren geïnvesteerd wordt. En dat partijen van coalitie en oppositie zich committeren aan één langetermijnvisie.

Het lijkt in de Haagse verhoudingen een onwaarschijnlijk scenario, maar toch is een meerderheid van de Tweede Kamer voor een poging om de Defensiebegroting niet meer per jaar, maar voor langere termijn

vast te leggen. Het zal morgen tijdens de begrotingsbehandeling met minister Jeanine Hennis (Defensie, VVD) slechts zijdelings aan bod komen. Maar informeel praten in ieder geval VVD, PvdA, CDA en ChristenUnie al over een „meerjarige defensieplanning” naar Scandinavisch model.

Initiatiefnemer is PvdA-Kamerlid Angelen Eijnsink, die vorig jaar opperde te bekijken of Nederland Zweden en Denemarken kan volgen. In die twee Scandinavische landen wordt grofweg elke vijf jaar door politieke partijen binnen en buiten de regeercoalitie vastgelegd wat de ambities en het daarbij benodigde budget voor defensie zijn. Eijnsink wil ook hier de financiële discussie over defensie „depolitiseren”. Daar is volgens haar nu „momentum” voor. Zowel door de internationale kwesties

waardoor veiligheid weer bovenaan de politieke agenda staat, als door de economische groei. Ook het feit dat er in principe pas in maart 2017 weer verkiezingen zijn, kan helpen om partijen in de Tweede Kamer bij elkaar te brengen. Daar is in ieder geval brede consensus dat bezuinigingen zoals het miljard dat Rutte I sneed in defensie, in de toekomst moeten worden voorkomen.

Waan van de dag

De belangrijkste motivatie is volgens Eijnsink dat internationale, vooral Europese, defensiesamenwerking niet afhankelijk kan zijn van de waan van de dag. „Er is vrijwel geen leger meer dat alleen kan optreden. Dat betekent dat we de nationale begroting in meer of mindere mate koppelen aan die van andere landen. Als we onze

luchtmobiele brigade onderbrengen bij die van Duitsland, moeten we daarin een betrouwbare partner zijn voor de lange termijn." Zij vindt ook dat de politiek betrouwbaarder moet zijn, naar militairen die in verre landen hun leven wagen, door niet *rücksichtslos* te bezuinigen wanneer dat zo uitkomt.

"Vooral continuïteit is belangrijk. We moeten niet ieder jaar de krijgsmacht gaan verbouwen." Over internationale missies moeten echter geen vaste afspraken worden gemaakt, zegt Eijssink. Die laten zich niet voorspellen en moeten steeds voldoende steun krijgen in de Kamer. "Je ziet wel dat in Zweden en Denemarken meer steun is voor het uitzenden van militairen. Langetermijnakkoorden tussen politici helpen het draagvlak in de samenleving."

Margriet Drent is een voorstander van zo'n systeem. Ze schreef bij Instituut Clingendael in september een rapport over de Scandinavische modellen. Toch kan ze nog weinig zeggen over de realiteitszin. "Een belangrijke voorwaarde ervoor is een politieke consensuscultuur. Wij zijn weliswaar een polderland, maar Nederland kent minder politieke consensus dan Zweden en Denemarken."

Niet per se meer geld

Angelien Eijssink wil nog niet concreet worden over een eventueel Nederlands model. Ze wil een onderzoeksgroep van

Kamerleden die de mogelijkheden verkent. Als zij nu een specifieke ambitie of een bedrag benoemt, kan ze daarmee andere partijen voor het hoofd stoten.

Elke partij heeft zo zijn eigen eisen en wensen, maar voor het idee is brede steun. Coalitiepartner VVD vindt een meerjarenplanning „prima”, zegt Kamerlid Fred Teeven. „Defensie, een kerntaak van de overheid, is te veel afhankelijk van de grilligheid van kabinetwisselingen.” Raymond Knops (CDA) is „heel enthousiast over dat Deense model”. Ook Gert-Jan Segers (ChristenUnie) en Elbert Dijkgraaf (SGP) zijn voor.

Bij oppositiepartijen SP en D66 is meer scepsis. Jasper van Dijk (SP) wil „geen uitzonderingspositie” voor defensie. „Waarom zouden we het onderwijsbudget of de zorg dan niet langjarig vastleggen?” En hij vindt een dergelijke constructie „ondemocratisch”.

Wie zich nu aan een langdurige defensieplanning committeert, kan niet in een volgend verkiezingsprogramma een bezuiniging voorstellen. Defensie was de afgelopen decennia een gewilde post om in te snijden. Het heeft nauwelijks een natuurlijke achterban en korten op defensie pakt goed uit in de modellen van het CPB.

Ook Wassila Flachchi (D66) heeft weinig vertrouwen in zo'n collectieve visie. Ze aarzelt omdat ze kritisch is over de bedrijfsvoering van het ministerie. Wordt

het geld daar wel goed besteed?

In Zweden en Denemarken heeft het departement een flinke vinger in de pap bij het opstellen van de vijfjarenplannen. Clingendael-onderzoeker Margriet Drent vindt dat voor Nederland een slecht idee. Zij voorziet juist een scenario waarbij het parlement meer te zeggen krijgt dan nu. „We hebben in Nederland nu wel mooie ambities over de inzetbaarheid van onze krijgsmacht, maar niet voldoende middelen. Daar kan het parlement meer balans in brengen.”

Over die ambities is in de Tweede Kamer flink wat discussie, over het budget zo mogelijk nog veel meer. Rechtse partijen zien in de meerjarenplanning dé manier om het defensiebudget de komende jaren flink te verhogen. Het liefst naar de 2 procent van het bruto binnenlands product dat de NAVO voorschrijft. Zweden en Denemarken halen dat overigens ook bij lange na niet.

De vraag is nu of partijen echt in staat zijn om de kwestie te depolitiseren. „Het blijft een politieke keuze waar we geld aan uitgeven en hoeveel”, zegt Segers van de ChristenUnie. „Het zou een hele drastische keuze zijn om dat bij defensie anders te doen dan andere terreinen. De defensiewoordvoerders zullen wel geneigd zijn om daar ja op te zeggen, maar daar moeten wel hele fracties achter staan.”